

ЄВГЕН МАЛАНЮК.

ГЕРБАРІЙ

КНИГА ВІРШІВ

1920 — 1924.

ГАМБУРГ ☞ МСМХХVІ.

Видавництво „ПІЛІГРИМ“.

ЄВГЕН МАЛАНЮК.

ГЕРБАРІЙ

КНИГА ВІРШІВ

1920 – 1924.

ГАМБУРГ ☞ МСМХХVІ.

Видавництво „ПІЛІГРИМ“.

Покарано... На наші кров і піт
Прийшла орда. Лишили олтарі ми.
Шукаєм путь в туман незнаних Римів.
Врятовані від варварських копит.

Та в мрії живемо необоримій,
Що прийде час і зранені степи
Одягнуться в нових поем снопи,
Повязані у перевесла рими.

Тож поки на ланах душі німої
Таємно спіє засів золотий
Околицями людськими йдемо́ і
Щоденний цвіт збираєм — я і ти,
Душі дружино вірна!

Так, у парі,
Минулих днів зібрали ми гербарій.

Л И С Т.

Перепрошаю, панно Г. ню,
Що не забув Вас в бурі літ.
Що— як розятрена рана—
Й донині Ваш вогненний слід.

Вже апокаліпсом затіли
Мого щоденника листки
Й квіток життя рожево-білі
Журливо жовкнуть пелюстки,—

Та страшно, страшно жись минулим...
Будучина — глухий туман —
Над мертвих днів густим намулом
Ховає вогники оман.

А я фіглярю, неустанно
Життя обдурюю, меткий,
Що знов ось: Київ, Панна Ганна.
Скупих листів скупі рядки...

1920.

За шал жагучої жадоби,
За хижу пристрасність обійм,
Назустріч йдуть криваві доби,
Гремить грозою грізний бій.

Не знаю, де і як. Не знаю,
В які перенесе краї, —
Лиш певен що біля Синаю
Мене чекав Азраїл.

Як блискавка пекучо біла
Вогненна кара крил блисне, —
І вмить труну земного тіла
Життя покине навісне.

І вмить знесеться дух за хмари
Над сірим злом земних примар:
Там буде сон. Там буду марить.
Там вічність снить — за муром хмар.

1920.

*

За мармурові мури мрій
Землі не долітає гомін.
Тут, на незнавмій горі,
Вартують хмари нерухомі.

Десь за сузір'ями віки
Пливуть нестримною рікою,
І Бог плете з планет вінки
Непереможною рукою.

Так близько вічність. Диха синь.
В орбітах космоса-сонати..
О, коли б міг цілком не знати
Земної чорної краси!

1922.

БЕРЕЗІЛЬ.

Весняний вітер віє листям ржавим.
Снує туман. Земля стопила сніг.
Чому ж Ви там, за брамою Варшави,
Чий брук співа під кроком ніжних ніг?

Чому ж Ви там? І тут хвилясті хмари,
Весну крізь ніч ворожать зорі й тут,
Вартують мій весняний сум примари,
Весняні сни сріблясту млу прядуть.

Вже скоро. Ось—вже вітер пружить крила,
До сонця п'яна попливе земля.
Невже ж оттут, де знов життя пригріло,—
Не розцвітем навіки—Ви і я?

1922.

*

Носив навік єдину віру,
Що знову казка задзвенить,
Та зимним подувом Сибіру
Життя скарало без вини.

І зеленцем замерзла ніжність.
Вже все убив. Вже все пізнав.
В померлім серці, в шатах сніжних
Смертельно-біла спить весна.

1920.

КАФЕ .

I.

І знов скрипки. І знов тобою
Пяніє зір і бється біль.
І знов чергуються напої,
Обличча й мрії в танку хвиль.
Смичок без жалю ріже струни
Під корчами співучих рук,
А в серці тільки труни, труни,
А в серці кряче хижий крук.
І алкоголь стискає в горлі
Колючим згустком пізніх сліз.
І чорний і тяжкий докор ліг
На все, що вабило колись.

1920.

II.

Ридає воздух. Знов смички
Живії струни хижо ріжуть.
В наркозі мозок, знов гнучкий,
Шепоче нам що ми в Парижу,
Що за стіною ночі гра:
Гудуть трамваї, трелять авта,
Кричить життя скажена правда
На Avenue de l'Opéra...
І вже здається, що в кутку
Сидить і дивиться на мене
Примара п'яного Верлена,
В абсенті топлячи нудьгу.

1920.

Вже все згубив: юнацтва подих,
Ранкові мрії, ніжність врод,
Навік, навік мої клейноди—
Скарби пороків і скорбот.

Не слави шал, не хрест лицарства, —
Це все завіяв вихор днів, —
Я зацного володар царства:
Престола зла, країн гріхів.

Назавше захід пурпуровий
Життю зловісно - грізне тло.
Мій самоцвіт—рубіни крові,
Моя краса — останнє зло.

1923.

* *
*

Як завше, дні повиті крепом.
В кімнаті ще зимові сні.
Здається, зовсім і не треба
Цієї пізньої весни.

Ви мовчите. Я пю безсило
Міцну отруту самоти.
Життя всі мрії підкосило,
І більш нема куди піти.

1923.

Mourir aux fleuves barbares.
A. Rimbaud.

Не треба мрій! Уяв і снів не треба! --
Простору хвиль і подиху вітрів!
Щоб п'яний бріг! Щоб тільки море й небо!
Щоб обрй зір сталеву загострив!

Зареготаться в пику лютій долі,
Під галас хвиль напружить паруси
І п'ють, і п'ють на дикому роздоллі
Безмежний шал безкрайної краси!

*

1923.

Весняної діждусь літургії
Під хорал сонценосних вітрів.
Затріпочуть окрилені вії,
Загориться кохана в сестрі.

І зажеврію в шепоті: люба!
Пелюстковим племінням ясний, —
Як причасники, випемо кубок
Літургії весни!

1924.

Т Е А Т Р .

Лінді.

I.

Ввійдете Ви — і все замре в партері,
І в келих тиші потечуть слова,
І я крізь обрис Чорної Пантери
Впізнаю Вас.

І чорним птахом постать затріпоче,
Замиготять лилеї зламних рук,
Та бачить буду тільки очі, очі
І пальців гру.

Під зойк скрипок, під тоскний гомін танго,
Під звін чарок і реготи гетер,
Ви сяйвом крил, кохання чорний янгол, —
Опечете.

І Ви покажете (у котре?), як роздerti
Ланцюг часу, хвилин змертвілий тяг,
Як перейти в палкі обійми смерти —
Із зимних пазурів життя.

10. VI. 23.

II.

Н. Д.

Дивлюсь: життя страшніш театра —
Кругом спостерігаю гру,
І хто — Психея? Клеопатра? —
Крізь мертвий грім не розберу.

І неба оксамит перлистий,
І голос вулиці дзвінкий,
Для Вас — як найняті статисти,
Як колірові лаштунки.

Проходите естрадним кроком
Ви, найславніша з примадон.
І все здається: ненароком
Хитнеться дійсність, як картон.

1924.

III.

Ви нервувалися і зябли,
І з білих плеч спливав Ваш шаль,
А біля рампи Гедда Габлер
В жорстоких фразах крила жаль.

Хотілось зацікавитись, упитись
Тим, що не має вороття,
І було ясно: Ви — як птиця
В залізних пазурях життя.

І було ясно: всі ми граєм,
І сцена — там, і сцена — тут...
Всіх демон спокушає раєм
Незакоштованих отрут.

27. 5. 24

Останнє витліває золото,
Дзвенить останній сяйвний день, —
Куди ж це легким хмелем солода
Мене ця осінь поведе?

Та ж все вже вижбурляв, все винищив,
В ворожій серці — вітер літ.
Які ж спокутувать провини ще
На цій чужій, пустій землі?

Яких же вигадать гріхів іще,
Щоб відпустила в тишу, в ніч?
Дивись, яке глибоке рівище
Між нами викопали дні!

Ні. Руки не злучить розірвані,
Дням не розквітнути повік, —
Десь там, вгорі, серед сузір'я вони
Пливуть в простори вітрові.

23. X. 23.

*

Вже на едвaбі неба осінь
Гаптує золотом лазурь,
Вже воздух диха у знемозі
Передчуттям музики бурь.

На вирізьблені крайобрази
З каміння, золота і скла
Журливо - жалібно лягла
Ґримаса болю і образи.

І спокій щось шепоче в сні,
І далечінь прозоро вабить
В простори, золотом рясні,
В жалоби жовтої едвaбі.

1922.

Д Е Р Ж А В А Ж О В Т Н Я.

Гетьманським палацом засяв
Осінній ліс крізь світлий спокій.
Ця золота краса уся —
Тобі, Гетьмане синьоокий!

Ввійди і освяти єдваб
Булавним блиском із правиці,
Мою весну сюди приваб —
Осіннім сумом отруїться.

I.

Вже жовтий Жовтень гетьманує
В останнім золоті життя.
Ще високо в блакиті має
Старої перемоги стяг.

Стоїть, вдивляється, пильнує,
Горить ще хмуробровий зір, —
Та сили тої вже немає,
Що брала коштовний ясир.

Хай біле пірря гордо грав,
Хай на киреї—злото слав, ---
Він не мечем тепер керує,
Лишень споковм мудрих слів.

II.

Ти одягнув гаї й ліси
В гетьманський кармазин і злото,
І поки не роздягне сльота,
Вони пишаються в красі.

Блищить останній мавстат
Презацного спокою смерти:
Під ним так солодко померти, —
Заплющить очі і уста.

Пишайсь, слабий від давніх спек,
Пануй мій золотий Гетьмане,
Ясновельможний Жовтню, Пане,
Тобі останній мій респект.

III.

По всіх ребеліях гучних
Яку весну тепер знайшов Ти!
Тобі кризь спокій запашний
Чолом, Ясновельможний Жовтню.

Стоїш, одітий злотом слав,
В сліпучо-золотім зеніті,
І сняться сни добра і зла,
І солодко і сумно снить їх.

Блакить і срібло сивизни
В короні чорної чуприни
Нагадують про шал весни
Про всі пролинули хвилини...

Ще сонцем сяє мавстат.
Сльозами ж золото проржавить
І вирве булаву держави
Від Тебе чорний Листопад.

1922.

ОСІННІЙ СТИКС.

Знов в сурми вітру осінь кличе
Справлять останній похорон,
І в ніч ховаючи обличчя,
Керує човен свій Харон.

Вже Жовтень вилиняв до кости, —
Рида простором Листопад,
Стриба і в зливах потопа
Під дикий регіт високости.

Заплющивши повіки хмар,
Забуло небо землю знову...
В яку весну незнано-нову
Везе Харон чергу примар?

1922.

*

Рида осінній хмаролім,
Трубить в туманні небосхили, —
Ми, як останні королі,
Повстанням осени поспіли.

Хай буря розтрощить наш трон
Під грюкотіння й рокотання, —
Вогонь загублених корон
Блисне в уяві на-останнє.

І буде морок метушні,
І скажуться, і крикнуть очі
В чугунний гуд глухої ночі
Під закрівавлені пісні.

1922.

ОДИН ВЕЧІР.

Єдиній.

I.

Скільки ніжности в Ваших долонях,
Скільки зоряних в зорі казок...
Знов палаю в солодкім полоні,
Знов Сахара, жага і пісок.

Хто Ви: Борджія, чи Клеопатра,
Жанно д' Арк українських степів?
В Вашім серці— незгаслая ватра,
В Вашім погляді — зоряний спів.

II.

Навколо все чуже. Чуже до божевілля.
Цей дощаний театр, злинялі лаштунки...
Впиваю запах Ваш і пю солодкий біль я.
Вливляюсь в профіль Ваш укохано-тонкий.

Стискають серце знов долоні льодовиті,
І ясно мені все: в оцім людськім кублі
Знайшов я Вас, знайшов, єдина на світі —
Лилеє білая на зламаним стеблі.

III.

Рокотало в антрактах із салі.
Ми сиділи в кутку куліс.
Було ясно: давно у Версалі
Цей вечір вже був колись.

Памятаєте? Клавікорди
Мелодійно вели менует,
Засвітився Ваш профіль гордий,
І в Пєро запалав поет.

Р О Н Д О .

Весна і синь! Пісень і сліз не треба.
Мовчи, вслухайсь. Дивись в нічну глибіню:
Там літери сузір'я говорять з неба
Про вічності безкрайну далечинь.
А тут, на дні - глибокий спокій склепу.

Кохай красу ще несвятих святинь,
Кохай Едем, що спіє в тьмі Еребу,
Вслухайсь, як правлять там таємну потребу
Весна і синь.

Сумна вдова в густій жалобі крепу —
Зіма пройде крізь сутінки, як тінь,
І в серці збудить пристрасну потребу
Піти в туман зітхаючих пустинь,
Щоб пити і пити солодку вогкість степу—
Весну і синь!

* *
*

Весна і синь! Як пестить вітер віі!
Веселе сонце серце золотить,
Душа простором радісно говіє,
І гострий зір за обрії летить.

Я знов Гоґен незнаного Таїті,
Я знов — юнак. І цілий світ — весна!
Не стримать рух! Скарбів не затаїти.
Який простір! Яка ж ця даль ясна!

ПІД ЧУЖИМ НЕБОМ.

I

Чужі: й земля, і небо тут, і люде,
І місяця золотосрібний ріг.
Життя давно, як божевільне, блуде
По манівцях заплутаних доріг.

Десь кривий край кона в останній муці,
Дикун над ним заносить ятаган,
А він скажений біль терпить, як Муцій,
І крапле кров рососою з чорних ран.

Чому ж я тут? Куди ж іще заблуде
Безглузда путь, і хто остереже?
Чужа земля, чужі похмурі люде
Й саме життя, здається вже, чуже.

II

Не треба ні паризьких бруків,
Ні Праги вулиць прастарих:
Все сняться матернії руки.
Стара солома рідних стріх.

Все сниться гук весни і вітер.
Веселий вітер світлих літ.
А — тут — молюсь, убогий митар,
Шукаю Твій вогненний слід...

Ні. Не знайти. Ніхто не знає,
Ніхто не чув Твоїх плачів.
Біля всесвітнього Синаю,
Як завше: золото й мечі.

III

Десь сіре поле в чорних круках,
Що пророкують: кари! кар!
А я тут, на чужинних бруках,
Чужий — несу чужий тягар.

А я на полумі розлуки
Назавше знищую роки,
І сниться степ Твій, сняться луки
І на узгіррях — вітряки.

Там свист херсонського простору!
Там вітер з кришталевих хвиль!
А тут: в вікні опустиш стору —
І пєш самотній, смертний біль.

IV

Несу оттут страшний свій іспит
І знаю, що життя мине.
І мати, сидючи на призьбі,
Вже не вичікують мене.

Давно Євгена поминав
За - упокой старенький піп,
За вєсною весна минає
Під запашне зітхання лип.

Все далі висиха Синюха,
Й лия її весела синь,
А вітер заголосить глухо
І пролітає в далечінь.

Сіріє стріха під дощами,
Вже хата стала нетрівка,
І мати слухають ночами
Бронхітне гавкання Бровка.

1924.

V.

По яких ще дорогах шукати причинної долі?
Перекотиполем блукати в яких степах?
Вітер, грає, веселий, хвилюючись по роздоллю,
Від зруйнованих міст розвіває горілий пах.

Заховала перекупка - пам'ять всі сни глибоко,
Тільки будить горілка на чорнім шляху в корчмі,
Ніби в морок душі, в її цвинтарно - мертвий спокій
Після чарки отрути влітає соняшний чміль.

І ось все забуваю, і все зникає, в сутінні.
Зостає лише рівний профіль і зоряний зір,
Та ще за́грав глухих за плечима Твоїми тремтіння:
Всі принади Твоїї страшно́ї краси.

1920.

* *
*

В твій мертвий рай замкнуто браму
Давно стомивсь стоять в черзі.
Вже ніч за дальніми горами
Забилась в пазурях сузір'я.

Вже затремтів в розливах крові
Червоний захід і сконав...
А ти стоїш і хмуриш брови
Біля загаслого вікна.

МУЗА.

Не покидай на роздоріжжю
Ти, — кор^{ди}на зоре пізніх літ, —
Ось тьму ворожу знову ріжу,
Лишаючи кривавий слід.

Йду знов назустріч вітру ночі,
На гомін досвітніх пожеж.
Невже ж у тьмі загаснуть очі
І не побачуть племінь меж?

Невже ж полишиш і розтанеш
В розсвітнім вітрі, як мара,
В плащі досвітнього туману, —
Душі зрадливої сестра?

1922.

Кожен день тут проходить пустельний і легкий,
А Ти - там, за горами й ярами гориш.
Не допоможуть ні подорожі далекі,
Ні чужа далечинь, ні весна, ні Париж.

Заспокоїти серце? Та чим же? Та як же? —
Научи мене кровю Твоїх молитов!
Не допоможе ніхто. І не буде инакше.
І з сльозами моїми змішаю питво.

Що мені телефоти, версалі, експреси?
Нащо грім аргентин? Чудеса ніягар? —
Сниться синя Синюха і верби над плесом,
Вільний вітер Херсонщини, вітер - дудар.

Сниться гомін дубів прадідівських та річка,
Бідна хата та тепла долоня сестри...
Тільки б рідного поля зворушлива стрічка!
Тільки б сіра солома прабатьківських стріх!

1923.

ДЕМОН МИСТЕЦТВА.

Бідне серце віддав на поталу нещадним спрагам,
Обернув лютий розум у трактор на ниві слів.
До Тичин та Сосюр я навмисне тверезим Варягом
Увійшов в цю добу історичних вітрів і злив. Є. М.

I.

Я в полоні у лютих літер.
Вже все назвав. Вже все убив.
Чуття розплавлені і злиті
На оливо я перелив.

Живого серця щирим злотом
Прозолотив червлений друк
І фарбувала кровю мук
Узорні оздоби гривота.

І в мертвих книг закуті труни
Поклав я трупом почуття,
І вже душі завмерлі струни
Не воскресити для життя.

II.

І день, і ніч. І вічно сам —
В цього життя порожнім трибі.
Який розжеврений сезам
Щоб вічність одчинить потрібен?

Весна на вулицях цвіте,
В блакиті знов співають хмари,
Але це все—не те, не те,
Про що молився я і марив.

Ні! Не земним, не дольнім дням,
Не весняному трав килиму
Вогненну душу я підняв,
Як купину неопалиму!

Рокоче й крутиться життя
І все з ним крутиться довкола...
Так нащо ж я себе відтяв
Від зачарованого кола?

1923.

III

На хресті слова розіпятий
Цвяхами літер,
Один, —
Яким же криком ще маю кричати
Крізь історії чорний вітер,
Страшної епохи син?
Яких ще віршів вирізувать
З кривавого мяса днів?
Які породити слова?
Світ встав увесь із заліза
В гострих лезах огнів:
Від електрики смерклися очі,
Від заводів гудить голова,
Безголоса душа лише хрипко регоче
Та божевільно співа.

Над хвилями юрб, над повёрхами натовпів паних,
Зі скель хмародряпів дивлюся в бездонну ніч.
Раною рота кричу в тумани, в тумани,
Просверлюю морок вогненними сверлами віч,

А пустеля людська лиш луною порожньою гúка,
Серце світа розмірено гупає в тілі машин;
І жадного згука.
Один.

1924.

IV.

Як почувш мене? На низу ти.
А я взнав на кривавих путях:
Не на смерть,—на безсмерття засудить
Мене присуд сліпого життя.

А я взнав, що дано мені жити
В запорошених трунах книжок,
Що я молотом літер прибитий
До мовчання камінних дощок.

У кривавому колі, бурлака,
Мушу вічно шукати мети,
І даремно кричати і плакати:
Не почувш, не визволиш ти!

В Е С Н А.

Співає сонце: Слава в вишніх!
Весняний день в теплі умлів.
Буяє на розквітлих вишнях
Солодке молоко землі.

Знов знаю—сонце сльози витре,
Весна покличе в далечинь.
Чому ж рида бандура вітру?
Чому ж від хмар холодна тинь?

Чому ж так солодко до болю —
Молитись, плакати, радіть?
Все сниться, сниться рідне поле,
Юнацтва незабутня мить.

Все сниться молоко на вишнях
Та не на цих, а тих, що там, —
Де рідне сонце славу в вишніх
Співа полишеним степам.

О С І Н Ь .

I.

Горбату голову землі
Вінчає лисиною осінь
В сухій полуденній імлі
Дзвенять потомленії оси.
Пустельна паща неба спить,
Вже виссавши всі соки літа
Земля, дощами не полита,
В останнім полумі тремтить
Заплющить небо хмари вії,
І, перед святом водоспаду,
Крізь сурми вітру буревій —
Заплаче в простір Листопаду.

II

І знову осінь я зустрів
В просторах жовгтя зимно-синіх
Під лютим батогом вітрів
Летить отара хмар осінніх,
Списи дощів насмерть протнуть
Землі старої чорне тіло,
І заблукає сива муть
В полях журлива і безкрила.
І золоту красу вітрам
Розсипле ліс в дощевій січі.
І снігу у зими позичить,
І встане, ніби білий храм.
Та не помре земля повік:
Під заспів панахид осінніх
Прокинеться життя в насінні,
Яке посіяв Чоловік.

1923,

Знов неба темний оксамит
Засипали осінні зорі.
Тремтять передчуттям зими
Глибини воздуха прозорі

Так чуйно тиша ловить шум
І лунко відбива всі згуки.
Я голову, тяжку від дум,
Спіраю на озяблі руки.

Вдивляюся в Чумацький Шлях —
Вслід прадідам — і сню минулим,
І ніч осіння в полях
Відповідає сонним гулом

18. VIII. 1923.

Христос гряде зі сніжних піль.
Крижаний храм земля буде.
Веселий вітер з серця здує
Давно спорохнявілий біль.

Кохання смеркло: сяє дух.
Розплющив день блакитні очі.
Сніжинок сльози — срібний пух
Простелять шлях прозорій ночі.

Долонями сузір'я святих
Розсипле Бог блакитний племінь,
І мій олтар в крижанім храмі
Як Голуб - Дух осяєш Ти.

Не любо мі жити в Київі.
Святослав.

У вітрі Серпня — по́дув осени,
У днях останніх — самота.
В степи, туманами орóсяні,
Пішла зрадливая мета.

В простори сині серце проситьсЯ,
Ранéне сёрце: — одпусти!
Журба ж, ласкава мироносиця,
Не прийде рани умастить.

Все кличе далеч — рівним обрiвм,
Все кряче галич — на бiду..
На що ж iще життя задобрюв?
На злочин ще який пiду?

Й душа якi ще бурi виявить,
Коли повторює весь час:
— Не любо жить менi у Київi,
Не обновляючи меча.

20. VIII. 23.

І С Х О Д.

Не забути тих днів ніколи:
Залишали останній шмат.
Гуркотіли й лякались кола
Під утомлений грім гармат.

Налітали зловісні птахи,
Доганяли сумний похід,
А потяг ридав: На Захід... На Захід... На Захід...
І услід — реготався Схід.

Роззявляв закрівавлену пащу.
Пяний подих нудив, як смерть.
Де ж знайти нам за Тебе кращу
Серцем, повним Тобою вщерть?

1920.

ЄВАНГЕЛІЯ ПІЛЬ:

I wszystkie orki, siejby, żniwa —
Ta cała Ewangelja pól...
Leonard Podhorski - Okolów.

I.

Кінець. Тебе вже полонив
Скажений гун. Вже ризи ділять
Твої полив'яні лани,
Червлене муками Поділля.

Вже осінь застелила все.
І Бог за хмарами не чує,
Як ворог по степах кочує
Й отари орд своїх пасе.

Під похорон осінніх марш,
Що сурми вітру хрипко грають,
Знайти за машкарою хмар
Сліпучий промінь Твого раю.

Розплавить сталь височини
Й крізь синь небесного віконця
Все сіять, сіять сяйво сонця
В війною зорані лани.

II.

Співремісникові Леонардові
Подгорському.

Померлих піль пустельний подих
Глухого вітру тропарі.
Простор Господньої господи
Крізь рівний обрій засірів.

І знову — сам. І знову кличу,
І відгуку — нема. Нема.
Землі прачорному обличчю
Хилюсь і слухаю: німа!

Німа, як ніби вже й забула
Під плугом непоглибний біль,
Й раненим тілом не відбула
Цілу Євангелію піль.

Німа, як ніби й не шуміла
Єдвабом золотих пшениць..
О, земле! Чорна мати мила!
До Тебе — знову. Знову — ниць.

III.

Все здавалось, що там, за селом,
Під горбом, біля того хреста,
Легкий вітер торкнеться крилом,
І ми раптом побачим Христа.

Теплий день кликав далечу піль.
Мріяв обрій в гарячій імлі,
І якийсь нерозгаданий біль
Почувався в зітханнях землі.

Так, як завше, шуміли жита,
Коливались колоссям важким.
Ми самотньо дійшли до хреста,
Не зустрівшись ні з ким.

Але там, де над морем ланів
Розійшлась лазурева блакить,
Його білий хитон прояснів
І розтанув над обрієм вмиць.

IV.

Знову біблія літа розкрила
Сторінки заколосених піль.
Легкий вітер напружує крила
Гнати леготом золото хвиль.

Все забув: мої смутки і скрути,
Мої грішні, бездушні слова, —
Тут, на царині, Книгою Руті
Розгортаються справжні жнива.

Про святий пророкуючи голос,
Про Месію над морем пшениць,
Тут дзвенить обітницею колос,
Під косою схиляючись ниць.

Можна смерть лише смертю здолати,
Тільки в цім таємниця буття.
І зерно мусить вмерти, щоб дати
В життєдавчому житі — Життя.

Сонця співом дзвенять гострі коси,
Сонця спів в стиглім золоті нив,
І шумлять під косою покоси,
І вязальниць доноситься спів.

Т В О Р Ч І С Т Ь .

Побожно буду жати-жито
З колоссям вже достиглих слів,
Хоч час зловісним ворожбитом
Ворожить повідь згубних злив.

Хоч чорний вітер дме з півночі,
Хоч небо свариться зза хмар, —
Хай наворожить, хай наврочить,
Жахає бурями, — дарма, —

Все жну жита, неборимий,
Від поту праці вже сліпий,
І Муза перевеслом рими
Ось вяже строф моїх снопи.

1923.

ПСАЛЬМИ СТЕПУ.

Кривавії зорі світ повідають.
„Слово о Полку“.

I.

Лежиш, скривавлена і скута,
Мов лебідь в лютім полоні.
Яка ж страшна Твоя покута!
Які глухі, жорстокі дні!

Міцна, як смерть, Твоя вязниця,
В ній морок смороду і мла.
Невже ж Тобі ще може снитися,
Що вільна Ти колись була?

Що над ланів співучим злотом
Ти билась крилами в блакить?
А тут терпінням і скорботам
Життя віддало кожну мить.

А тут все тіло пражить сором
Гостріш, ніж біль найгірших кар, —
Коли Тебе розпусним зором
Нагую огляда владар.

II.

Ні, Ти — не мати! Шал коханки
У чорнім полумї коси,
В обличчі степової бранки
Хміль половецької краси.

В очах звабливий морок ночі, —
З них кличе, кличе глибина,
А в диких рухах ще регоче
Ніким незаймана весна.

Тебе б конем татарським гнати,
І, — тільки просвистить аркан, —
Покірливо підеш сама ти
З лукавим усміхом у бран.

Привабливо - безсила й гарна
Осявш ти чужий намет,
І хижий хан буде безкарно
Впивати уст отруйний мед.

Та хутко скінчиться відрада:
Засне він стомлений, в тобі ж
Прокинеться крівава зрада
І стисне віроломний ніж...

Блиснуть у тьмі вовчиці очі —
Лиш горло кровю захарчить, —
Ти в море степової ночі
Впірнеш русалкою умить.

І знову чарівне обличча
Закрив половецький степ,
І знову ніж очей покличе —
Тебе спіймать, схопить Тебе - б!

Тебе б конем татарським гнати,
Поки аркан не заспіва!
Бо ти ж коханка а не мати, —
Зрадлива бранко степова!

III.

Хижі птиці летять зі Сходу
На червоному тлі пожеж, —
Бачу, бачу Твою Голготу
І звідціль, з моїх мертвих меж.

Скитський вітер гуляє й нині,
Як тоді, памятавш Ти?
А степи Твої знов - пустині,
Хіба тільки нове - хрести.

Проорало глибоким плугом,
Кровю сів новий сіяч, —
Дике жито прийдеться другим
Тяжко жати під спів і плач.

Дике жито! Криваве жито!
Поховай же страшний наш слід, —
Серцем знищеним - все пережито
В апокаліпсі хижих літ.

IV.

Прости, прости за богохульні вірші,
Прости тверді, зневажливі слова!
Гіркий наш вік, а ми ще може й гірші,
Гіркі й пісні глуха душа співа.

Під грім гармат, під вітру подих дикий
Гула дудонь з-під варварських копит, —
Ми не зазнали іншої музики
І інших слів в вогні залізних літ.

Десь мудрим сном в архівах спали книги,
Ми ж з них хіба палили цигарки.
Напів - русини, напів - печеніги,
Наш навіть сміх був хмурий і гіркий.

То ж не дивуйсь, що, визволившись з брану,
Ти, зранена, зустріла нас, синів,
Що в дикім захваті ятрили кожну рану
Шаршавими руками дикунів,

Що в дикій пристрасти—Твоє тулили тіло,
І кожний рвав до себе і радів,
А кров текла... І Ти заоходіла
В палких руках закоханих катів.

Тепер, коли кругом руїни й вітер,
Я припадаю знов до Твоїх ніг, —
Прости, прости, — молю, невітшний митар,
Прости, що я — останній печеніг,

Прости, що я не син, не син Тобі ще,
Бо й ти -- не мати, — бранко степова!
З Твоїх степів летять птахи зловіщі,
А я творю зневажливі слова.

3-7. IX. 1923.

В таборі.

С Н И .

I.

І вчора знову снилась Ти —
З пекучим зойком в тайні зору,
І степ, і села, і хрести
І свист херсонського простору.

Ішла розхрістана й страшна,
Всміхалась божевільно-хитро, —
Опеченого чорним вітром
Обличчя зразу й не впізнав.

Навколо мертві площі піль
В шматках осіннього туману.
Пекучий піт, селянський біль,
Зітхав крізь землю тяжко й п'яно...

Ти йшла безвладна, як сліпа
Єдиним сном, єдиним болем.
Ти йшла навек проклятим полем,
Й до стіп чорнозем прилипав,

До стіп поранених... Мій крик
Завмер у горлі згустком крові,
А Ти й не глянула в мій бік,
Стиснувши ще міцніше брови.

А ти — байдужа і чужа —
У чорний степ пішла... шукати...
І зір різнув вогнем ножа,
І зір Твій не схотів пізнати.

II.

Де дівся стан гнучкий, дівочий,
Куди розвіялась краса?
Лише жахають очі, очі!
Та вітром плетена коса.

І знов ідеш по бездоріжжах,
Розхрістана й страшна ідеш,
Старий тягар в зігнутих крижах,
Стара журба — все теж... все теж...

Сестра чи мати? Ще не знаю —
В устах запікся п'яний спів —
Якого ж ще Тобі Синаю,
Мадонно дикая степів?

Яких ще мук? Якої волі
Крізь скитський посвист далини?
Відвічним божевіллям болю
Кривавить стоптані лани?

Чужим богам приносиш жертви,
Весталко самозгуб-пожеж,
Та сум тяжкий, відвічно-мертвий
На грудях камнем бережеш.

1923.

Б І Л Ї.

Питаю крізь туман розлук:
Скажи, скажи, яка ж тепер Ти?
Влучив навів монгольський лук,
Чи воскресавш в тиші смерти?

Так міцно сціплені уста.
Не затріпочуть скорбні брови.
Чи сниться гураган повстань?
Чи мариш ароматом крові?

Чи сниться бій? І може ніж
Хоч у ві сні Тобі хрестом став,
Хоч у ві сні тепер брениш
Лунким солодким словом: помста?

Чи встанеш мертва і страшна,
І люто запалають очі,
І враз ворожа тишина
Жагою кари зарегоче?..

Ні. В ніч зійшла Твоя зоря.
Давно весна прогуркотіла.
І дощ читає псалтиря.
Над схолоділим чорним тілом.

Осіннє небо з-по-за хмар
Лиш дивиться байдужим зором.
Та ворон пророкує: „кар“
По-над покараним простором.

В Ч О Р А.

Німий осінній день над полем
Сірів мертвим мовчанням,
А ми похмуре небо молим,
Шлемо надії сірим дням.

А ми йдемо самі стернями
В закутий сумом небосхил,
Де небо в захваті нестями
Припало до землі без сил.

Далеко бідне око бачить —
Там села, села між ярів..
О, Мати! Очі знов заплачуть
З-під мукою зіпнутих брів.

О, Мати! Серце бв, як птиця,
До тебе зламаним крилом:
Куди ж іти? І як молитися?
Де той тропар? Де той псалом?

6. IX. 23.

СЬОГО ДНІ.

Ні! Не тропар і не псалом!
Не молитви, не плач до неба, —
Свячений ніж, стиснутий злом,
Свячений ніж—оце нам треба.

В жорстоку, хижу ніч життя,
В оцю страшну, страсну годину, —
Здуши гадюку почуття,
Забий, забий в собі людину!

Дивись, — крізь язики загра́в
Встає пожар, як Гонта, ярий,
І морок ночі розідрав
Міліоновий галас: Кари!

Катуй івалтуй хижацький схід!
Жени орду в азійську далеч!
На спів осінніх панахид
Злетиться знову хижа галич,

І вкриє стерво вражих тіл,
І їй в жахливій тиші ночі
Накаже грізний Азраїл
Ворожі видзьобати очі.

7.IX.23.

ЕМІГРАЦІЯ.

I.

О, земле рідна, земле чорна!
Ти одягнешся в вєсну знов...
Чом так смертельно-необорно
Тобі кривавиться любов?

Чом цю страшну, останню тугу
Впивати випало лиш тут,
Коли зазнав вже біль наруги
І трунки всіх земних отрут?

Чому лиш на чужинних бруках
Краса засяяла Твоя, —
І серце запалало в муках,
І ось горю й ридаю я?

II.

Останні дні—остання треба
Глухому богові землі, —
Нічого більше вже не треба
В оцій важкій, сліпій імлі.

Ось вечір. Тьма. І знову ранок,
Як півень, крикне в ніч життя,
Але для дум — звабливих бранок —
В простір немає вороття:

Вони сумують, як в гаремі,
І євнух—ум чува при цім,
Щоб не віддав котрій окремії
Я більш уваги, ніж усім.

І так повільно, так розмірно
Безплідні попеліють дні,—
Даремна жертва—мертва смирна
На океану темнім дні.

III.

Не сяйва шлях, не вистелена сонцем
Весела путь на спів весняних вод,—
Наш хмурий Бог не став нам оборонцем,
Він присудив горбату путь скорбот.

Наш хмурий Бог нас вивів і покинув,
Без Моїсея нас післав в туман,
Ми клянемо вже навіть ту годину,
Коли приснився сон про Ханаан.

Вже раб кричить, вже мріє раб минулим.
Вже йде назад в єгипетську тюрму.
Нас меншає. Йдемо. Й порожнім гулом
Пустиня снить про самоту і тьму.

IV.

Не розлучить час мене з Тобою:
Муки рік навіки нас звінчав,
І навік покликала до бою
Осени червона опанча.

Жовтень (кесарю багрянородний!)
Ніс весну на лезі золотім
І, здавалось, ми—на передодні!
І, здавалось, схочем—полетим!

Бились бурі золоті і сині
Рокотав литавровий натовп,
Із пустинь в прозору далеч сині,
Вів і закликав племінний стовп...

Пропалахкотіло. Промайнуло.
Пропекло навік залізні дні.
Вірю! Знаю: все було ж! Було!
Вірю: буде! Бурями вогнів!

ВІТРИ ІСТОРІЇ.

I.

Знов на Богдановій дідиці
Історії свистять вітри,
Скрегочуть місяці залізні
Неповторимої пори.

Ще не одно століття йтимеш
Метою перед рухом лав!
... І буде снитись бідний Тиміш,
І гук неодгукавших слав...

Ще не один раз все повториш
Під грім історії, як в снах,
І, може, тільки втрете створиш,
І втрете запала весна!

II.

Вітри історії розсіють
Готичні сутіні століть, —
Жагу ж зустрінути Месію
Водою днів не утолить

Крилю голодний зір за обрій,
Обтятий Богом шестикрил,
Мій лютий плач, мій сміх недобрий,
Всі корчі демонської гри, —

Лукава пристрасть і лукавий
Холодний біль—Тобі! Тобі!
Не задля зла, не задля слави, —
Той дар гіркий віддай юрбі, —

Ні. Ось цей смолоскип поета
(В нім мязи й мозок мій горять)
Несу туди, де мріють мэти,
Де з крові родиться зоря,

Де хмарами скипілось небо
Під ярим полум'ям пожеж,
Де простір- половецьким степом,
Де дика далечінь—без меж.

Чингіз і нині отаман там,
І ніч чорніє день за днем...
Вчини ж цей щит мій адамантом!
Цей меч—архангела вогнем!

24.IV.24.

З М І С Т.

Покарано	3
Лист	4
За шал жагучої жадоби	5
За мармурові мури мрій	5
Березіль	6
Носив навік єдину віру	6
Кафе I—II.	7
Вже все згубив.	8
Як завше, дні повиті кrepом	8
Не треба мрій	9
Весняної діждусь літургії	9
Театр I—III	10
Останнє витлівав золото	12
Вже на єдвабі неба	12
Держава Жовтня I—III	13
Осінній Стикс	15
Ридай осінній хмаролім.	15
Єдиній I—II	16
Рондо	17
Весна і синь	17
Під чужим небом I—V	18
В твій мертвий рай замкнуто браму.	20
Муза.	21
Кожен день тут проходить	22
Демон Мистецтва I—IV.	23
Весна	26
Осінь I—II.	27
Знов небо темний оксамит	28
Христос гряде зі сніжних піль	28
У вітрі Серпня	29
Ісход.	30
Євангелія ціль , ...	31
Творчість , ...	34
Псальми степу I—IV	35
Сни I—II	39
Біль	41
Вчора	42
Сьогодні	43
Еміграція I—IV	44
Вітри Історії I—II.	47

ТОГО Ж АВТОРА:

„СТИЛЕТ І СТИЛОС“, стор. 48. В-во „Київ“. 1925.

Подбрани. Ціна 25 центів.

Готується до друку:

- 1) „ЗЕМНА МАДОННА“ — цикл лірики.
- 2) „ЗЕМЛЯ Й ЗАЛІЗО“ — історіософічна лірика.
- 3) Збірник критично-публіцистич. етюдів 1921—26 р. р.